

נר לשולחן שבת

שבת זמור

גליון 733 תשפ"א

מרת זבה רוזנבלט ע"ה
נלב"ע ז' אדר ב' תשע"א

חינוך: "הערכה נמונה לקיום מצוות"

הגמרא מספרת שרבי נטע נטיעה של שמחה בפורים (מגילה ה.). כשלומדים גמרא זו מתעוררת מיד קושיה: כשכל עם ישראל טרודים במצוות היום, מגילה, משלוח מנות, מתנות לאביונים וסעודת פורים, וכמובן שגם רבי עשה את המצוות הללו בעוז. אך פלא גדול הוא, וכי לא מצא רבי זמן אחר לדבר פעוט זה?!

הגאון רבי יוסף רוזובסקי פירש זאת נפלא בדרך דרוש: לכל חג יש את הנטיעה שהוא נוטע בלב האדם. פסח - נוטע באדם אמונה והשגחה פרטית. שבועות - נוטע באדם קבלת עול תורה ומצוות. בא רבי במעשהו זה ללמדנו שהנטיעה של חג קדוש זה, חג הפורים, היא נטיעה של שמחה, שמחת מצוה, שהיא מהיסודות בעבודת ה'!

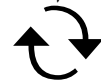
מידה זו, ככל שאר המידות קשה לקנותה, אך בחודש אדר בכלל ובימי הפורים בפרט, יש אפשרות לקנות מידות אלו בנקל וכמובן עם הכנה מתאימה.

כתב ב"אורחות צדיקים": "וכל העושה מצוות בשמחה, יש לו שכר אלף ידות יותר ממי שהמצוות עליו למשא". והדברים מבהילים, מדובר באותה מצוה בדיוק, רק שזה עשה אותה בשמחה וזה לא, ההבדל ביניהם עצום, אלף פעמים! ולכל מצוה הגישה צריכה להיות כך: מה נפלא - יש לי מצוה לעשות. ימים אלו, שבהם אפשר לרכוש כל כך הרבה מצא השטן מקום להתגדר בו, להפוך את השמחה להוללות, ולחקות את מה שקוראים ברחוב "שמח".

הביא על כך הגאון רבי יעקב גלינסקי משל: יהודי נכנס לאיטליז והנה בהלה ומהומה, מזיזים את הדלפק ואת כל הארגזים. מה קרה? אשת הקצב גילתה כי טבעת היהלום שלה נעלמה. כשיצא מהאיטליז ראה חתול יוצא יחד איתו ובפיו דבר מה, מניחו על המדרכה, מרחרחו, מלקקו, ואז משאירו ועוזב את המקום. הסתקרן לראות מה היו מעשיו של החתול, התקרב וראה דבר נוצץ. התכופף, והנה הוא מגלה שזו היא לא פחות מאשר הטבעת האבודה. הרים אותה ורץ חזרה לאיטליז, לקיים מצות השבת אבידה.

אמר רבי יעקב, הדבר הפליא אותי מאד - החתול הזה עמד ממש סמוך לפסגת האושר. הלא אם היה נוטל את הטבעת ומוכרה, היה יכול לקנות בשר למשך כל חייו וחיי צאצאיו... ומה באמת עשה אותו חתול? הריח את הטבעת ולא מצא בה ענין. רק כשמצא אחר כך חתיכה מסריחה של בשר שמח עליה כעל הון. היתכן?!

התשובה היא כי לחתול אין מידת השגה ביהלום. ההשגות שלו קטנות למדי. הבשר שמצא שווה פי אלף יותר מיהלום. והנמשל מובן: הרחוב מבין בשמחת חודש אדר כמו אותו חתול. אך אנו, שזכינו להסתופף בחצרות בית ה', יכולים וצריכים להבין את הדברים בצורה עמוקה יותר. ("עצות קטנות ומועילות בחינוך")

שאלו את מרן הגאון רבי אהרן לייב שטיינמן איזה מסר ניתן לקחת מיום הפורים לכל השנה? אמר: 'להתחזק בידיעה - שהקדוש ברוך הוא מנהל את העולם!'

והסביר: יש מציאות של הנהגה גלויה - הקב"ה עושה נס שניכר לעיני כל, נס גלוי, כמו קריעת ים סוף.

במגילה רואים את הנהגה הסתרת של הקב"ה, שהוא מנהל את העולם גם במקרים הרגילים, מְסַדֵּר הרבה "ברגים קטנים", שכל אחד לעצמו מאורע רגיל, לא חורג מגדר הטבע, ובסוף ע"ז זה בא הנס.

למשל - בגתן ותרש רצו להרוג את אחשוורוש, וחשבו שמרדכי לא מבין, אך מרדכי ידע שבעים שפות והבין דבריהם, אמר לאסתר, והיא אמרה למלך בשם מרדכי, שרשרת דברים רגילים, אבל כולם מתוכננים, ומה שצריך הקב"ה את המאורעות, הראה בזה שהעולם מונהג על ידו, והביא לנס הגדול. ("בטחון ואמונה" מתורת מרן הגרא"ל שטיינמן)

השבוע יחול יום הזכרון לפאר ישראל והדרו, הגאון רבי חיים יוסף דוד אזולאי, "הרב החיד"א", נפטר ב"שבת זמור", י"א אדר תקס"ו

"שואול באחת ועלתה לו, דוד בשתים ולא עלתה לו". (יומא כב)

מיהו אותו ת"ח שחטא בשתים ולא עלתה לו? ...
ותשובותיו של מרן שר התורה בזה

המנהג למכור את כל מצוות ספר תורה, והאיש אשר ידבנו לבו אומר סך כך וכך, ויש שמוסיף עליו וגם הוא יוסיף. והמנהג שאם יש חתן או אם אשתו מעוברת בחודש התשיעי קונים פתיחת ההיכל, וכן ליום פטירת ההורים קונים הפטרה.

ועתה, אדם חשוב וירא שמים נפשו איוותה להעלות את מחיר המצוות כדי שמי שמעוניין באותה המצוה יוסיף, ועשה תנאי עם גזבר הקהל, שאם לפעמים מי שיתחרה עמו יחדל מלהוסיף ותשארו לו המצוה, הוא יפרע רק חצי ממה שהתחייב. נשאל החיד"א, האם זה שמוסיף להעלות את מחיר המצוה, וכוונתו שירוויח הקהל, עושה כהוגן וזכות היא לו או לא?

השיב החיד"א: "איזוהי דרך ישרה שיבור לו האדם, כל שהיא תפארת לעושיה ותפארת לו מן האדם". אותו אחד חטא בשתים ולא עלתה לו!

הנה ענין זה עיקרו תרמית ותחבולה, שנראה כרוצה לזכות במצוה, ולמעשה כוונתו שיוסיף האחר. זהו בכלל מה שנפסק שאסור לרמות במקח, וזהו מרמה וגניבת דעת.

ועליו נאמר: "שארית ישראל לא יעשו עוולה, ולא ידברו כזב, ולא ימצא בפייהם לשון תרמית". והוא לקה בשלשתן: 'הוא עשה עוולה' - למי שרוצה לקנות את המצוה. 'כזב ידבר' - שאין לו חפץ במצוה. ו'לשון תרמית' - הוא אמר לקנות המצוה בכך וכך, ולמעשה פורע חצי.

ויש עוד איסור בזה, שהוא הלחץ. נאמר בגמרא "ופקדתי על כל לוחציו - אלו גבאי צדקה", שעל ידי שמעלה במחיר לוחץ את מי שרוצה לקנות את המצוה, שמפני הכבוד נאלץ להוסיף במחיר, וגם יתכן שמצבו דחוק. ואם בצדקה שהיא לצורך עניים אסור לגבאי ללחוץ, קל וחומר בנידון זה שהכסף הוא לצורך הקהל.

ועוד, פעמים רבות יש בזה איבה ומחלוקת. כפי שגם שמענו שארע בגביר אחד, שרצה לקנות את פתיחת ההיכל עבור בנו החתן, וזה האיש היה מוסיף עליו, הרגיש הגביר כי אותו איש לא חפץ במצוה אלא עושה זאת כדי להעלות בדמים, ואחרי שהיתה המצוה בסך גדול נמנע מלהוסיף, ונשארה המצוה לזה המוסיף... ונאלץ לשלם לגבאי חצי מן הסכום, ועל זה נאמר כל המוסיף גורע, והקפיד העשיר. על כן אם בעל נפש הוא יפרוש מזה, ויקבל שכר על הפרישה.

(שור"ת "יוסף אומץ" נ"ז)

בזמנו, כאשר הצעתי לפני מרן הגאון רבי חיים קניבסקי את המעשה הזה שהביא החיד"א, הוסיף רבי חיים את דברי הירושלמי (קידושין ג' א') על אותם הרואים אדם הרוצה לקנות בשוק דבר מה. ניגשים ואומרים שגם הם רוצים לקנותו ומייקרים את השער, ומתוך כך האיש צריך להרבות במחיר.

וכן אותם העושים "קשר" עם שאר המוכרים בשוק שלא למכור לאיש פלוני חפצים שהוא זקוק להם, אלא שישלם כשער היוקר - את כל אלו היה רבי זעירא מקלל!

ועל עצם ההסכם שעשה אותו אדם חשוב עם גזבר הקהל אמר רבי חיים: "אסור לעשות דבר כזה, זו רמאות!"

ובענין דברי החיד"א "שיש עוד איסור בזה, שהוא הלחץ", שאלתי: 'מה זה נקרא ללחוץ?'

השיב רבי חיים: "אפשר לבקש פעם אחת, בקשה זה לא לחץ, רק לא להפציר!"

(נר לשולחן שבת" שבת זמור תשס"ח)

"הלא אם קטן אתה בעיניך ראש שבטי ישראל אתה". (הפסטר זכור)
מתי מותר "להיות קטן"??...

מעשה בחכם גדול בתורה, שציווה כי לאחר מותו יעשו לו "השכבה" כאחד העם, ולא יכנוהו בשום תואר. גדולי עירו ביקשו שלא לקיים צוואתו, כי הדבר יראה כאילו הם מבזים אותו חלילה.

השיבם החיד"א: בירושלמי מובא מעשה באחד שידע פרק אחד, שהלך למקום ששם כיבדוהו כאדם היודע שני פרקים. אמר רבי יוסי שעליו לומר להם 'אני חכם של פרק אחד בלבד'. ואף על פי שאין פה גניבת דעת, כי הם מטעים את עצמם, בכל זאת הדבר אסור, כי הוא נהנה מכבוד התורה חנים. ("יפה מראה")

התארים שנוהגים לתאר בדורנו הם יותר ממה שראויים! לכן ציווה אותו גדול שלא לתארו בתארים אלו ב'השכבה', שחושב שאינו ראוי לכבוד הזה. וכבר מהר"ם חגיז ציווה כן, וכן שמעתי שמקצת מחכמי ארץ ישראל ציוו ועשו כדבריהם. אמנם המהרשד"ם הורה שבכל דור צריך לתאר את החכם כפי התארים הנוהגים באותו הדור, וכיון שזה המנהג אין לחוש.

אך מזמן המהרשד"ם עד זמננו נתמעטה החכמה ונתרבו התארים... וכיון שהחכם הזה חשש שמא התארים שיאמרו עליו אינם עולים יפה בשמים, ולתיקון נפשו ציווה כן, ודאי חייבים לקיים את צוואתו.

ואפילו אם באמת כל התארים ראויים לו, אפשר שרצה שימעטו בכבודו ותהיה לו בזה כפרה, הרי אין צדיק בארץ... ואמרו שהקב"ה מדקדק עם חסידיו כחוט השערה, וכפי שעשה חזקיהו המלך שגירר עצמות אביו והודו לו חכמים, הרי לנו שכל שהוא לכפרה יש לעשותו.

(ש"ת "חיים שאל" א' ע"ו ה')

אדר תקנ"ג

לרגל המהפכה הצרפתית התפשטו הדעות החדשות של החירות ושיווי הזכויות בכל הארצות, וגם פה באיטליה הוכרחו מלכים ורוזנים להקל ידיים ולשאת פנים ליושבים בממלכתם.

אך לא כן עשה האפיפיור, אשר תחת ממשלתו היתה גם העיר אנקונה אלא להיפך: הוא חידש את הגזירות הראשונות בכל רחבי ממלכתו, מפני שחשש שהנוצרים שמצאו חפץ בדעות החדשות של חופש לכל התושבים יתחברו עם יהודים להביא עצה להפוך את ממלכתו.

וכן ב-24 בינואר שנת 1793 החוקר הכללי במדינת אנקונה פייטרו רוסי, נתן צו שהיהודים יזהרו לשמור את כל מה שגזרו עליהם בשנת 1775 ובשנת 1659. ואלו הן הגזירות:

א. אין איש מישראל רשאי לדור או לעשות בית מסחר מחוץ לגטו. ב. אין איש מישראל רשאי ללון מחוץ לגטו.

ג. היהודים אינם רשאים לעשות אסיפות לא עם בני ברית ולא עם הנוצרים. ד. אין איש מישראל רשאי לעשות שום מסחר עם הנוצרים. ה. אין להשתמש במשרתים נוצריים.

ו. אין לקחת מורים נוצריים, אף לא ללמד את בניהם מוזיקה וריקוד. ז. עליהם לשאת על מצנפותיהם סימן, כפי התקנה.

חוץ מהגזירות אלו ציווה על שומרי הגטו שלא להניח לנוצרים להכנס בלילה, כדי להתייעץ עם היהודים על מצב הפוליטיקה.

(זכרונות קהילת אנקונה, איגרת ל"ג הערה 1 - איגרת חיד"א, מהדורת רבי חיים רוזנברג, ראב"ד אנקונה)

בעקבות צרה זו אחינו בני ישראל באנקונה פנו אל החיד"א שיתן להם איזה תיקון, וזו תשובתו, מתוך מכתבו לבנו מוה"ר רפאל ישעיה, רבה של אנקונה:

"ג' אדר בפי"ך אמ"ת [שנת תקנ"ג]

שני כתובים קיבלתי בשבוע זה, וצערי בצערו על צער בת רבים, ובאמת נחליתי הן מהצער הזה על אחינו בית ישראל השרויים בצער, והן מהידיד משה חלוש המזג, ה' ירפאהו... ואני בעניי לא עזבתי להתפלל... יואל ה' תקובל תפילתי, וגם עתה אני כותב בדוחק כי אמש הייתי בצער וקמתי בעל כרחי.

שלחתי לומר להעיר הגדולה על ידי דרישתם, שהעיקר פשפוש חטאות הציבור: שנאת חנם, עריות ולשוב בתשובה, ויוסיפו לעשות כפי שכתבתי ב"סנסן ליאיר". וילמדו פרקי תהילים שיש באותיות שם העיר... והיא סגולה נפלאה לומר את אלה הפסוקים, ולהתפלל התפילה שם! חיד"א ס"ט. (שם)

הביא החיד"א סדר ארוך של תפילה לעיר שארעה בה צרה:

(סנסן ליאיר" עיי"ש שבעה עמודים של סדר תפילה, לימוד, קה"ת וקבלות למעשה!)

ראוי להפריש עשרה שיתענו, ילמדו תורה, נביאים, כתובים. מתחילים בפרשת ויקרא, ובסוף הלימוד אומרים:

"שיהא שיח שפתותינו בתורת מעשה הקרבנות חשוב ומקובל ומרוצה לפניך כאילו הקרבנו עולה ושלמים.. וברוב רחמין תמחל ותסלח ותכפר כל מה שחטאו עוון ופשעו כל הקהל, כי מינו אותנו שלוחים לבקש רחמים עליהם, על כן באנו בלב נשבר ונדכה... ותצילנו מהצרה, ורווח והצלה יעמוד לנו"--- גם אננו!!

ידועה צוואת רבי יהודה החסיד בענין סתימת פתח, שיש להשאיר חור מפולש. נשאל החיד"א, האם יש לחשוש לכך גם בבית הכנסת, הרי בית כנסת הינו מקום השראת שכינה, ואולי אין רשות למזיקים להיות שם?

והשיב: גם בבית כנסת יש לחוש למזיקים, וכפי שמצינו גמרות על כך. אכן כמה מדרגות של קדושה יש בבתי כנסת ומדרש. אפשר שביריחווק ארבע אמות מארון הקודש יש רשות למזיקים להכנס. כפי שמובא בגמרא (ברכות 1) כי ב'שבת כלה' בה היו רבבות אלפי ישראל ואמוראים קדושי עליון, והיתה שם השראת שכינה, ובכל זאת - 'האי דוחקא דכלה מיניה'!

ושמעתי מחכמים זקני שער מעשים שארעו בימיהם, שהיו מזיקים בבתי כנסת בירושלים, על אף שהיו בהם ספרים ולימוד. ואמרו המקובלים: בכל מקום קדושה רשעים יתהלכו בריחווק ארבע אמות. והסיטרא אחרא שואבת איזה ניצוצי קדושה. וידעתי ענינים נוראים בזה!

ב"כולל חזון איש", כשבנו את המעלית בבנין נאלצו לסתום דלת בחדר מדרגות, הותירו חור קטן כמלוא מקדח. בישיבת פוניבז', בחדרו של הגה"צ רבי יחזקאל לוינשטיין הותירו טפח.

בישיבת "בית מתתיהו" במשך זמן רב לא התארכ אף בחור... התברר שבמהלך השיפוצים הרבים... סתמו חלון. הורה מרן הסיטיפלר לעשות חור, ובאה הישועה!
(נר לשולחן שבת)